Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Kirjallinen asiantuntijalausunto

10.10.2018

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Asia: VNS 2/2018 vp Valtioneuvoston paikkatietopoliittinen selonteko

Valtioneuvoston toukokuussa 2018 antamalla paikkatietopoliittisella selonteolla toimeenpannaan hallituksen kärkihanketta digitaalisen liiketoiminnan toimintaympäristön kehittämisestä. Selonteon vision mukaan Suomessa on maailman innovatiivisin ja turvallisin paikkatiedon ekosysteemi. Sen tavoitteena on velvoittaa kaikki julkishallinnon toimijat huolehtimaan paikkatietojen yhteiskäyttöisyydestä ja saatavuudesta siten, että ne ovat mahdollisimman tehokkaasti julkisen hallinnon ja yritysten hyödynnettävissä. Samalla tulee varmistaa tietoturvallisuuden korkea taso ja henkilötietojen suojan toteutuminen. Lisäksi on otettava huomioon myös yhteiskunnan kokonaisturvallisuus. Selontekoon sisältyy seitsemän kohdan toimenpideohjelma, jolla suunnitellaan ja toteutetaan tavoitteiden kannalta tarpeellisia toimia.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja esittää seuraavaa:

MTK katsoo, että selonteko täyttää todellisen tarpeen ottaen huomioon paikkatiedon nopeasti kasvavan merkityksen ja hyödyntämisen eri käyttötarkoituksiin. Paikkatiedon tekninen kehitys on ollut nopeaa. Sekä julkishallinnon eri aloille että yksityiselle sektorille on viime vuosikymmeninä muodostunut suuri määrä paikkatietopalveluita ja portaaleja. Keskeinen ongelma on se, että suuri osa aineistosta ei ole yhteensopivaa muiden aineistojen kanssa, tai vaatii paljon henkilötyöpanosta ennen kuin se on käytettävissä yhdessä muiden tietojen kanssa. Julkishallinnon paikkatietoaineistojen keruun ja toimintamallien yhtenäistäminen edellyttää vahvaa tahtotilaa sekä selkeää vastuiden ja roolien määrittelyä. Onnistuessaan tämä työ tuo merkittäviä kustannushyötyjä. Selonteon johtoajatus julkishallinnon toimijoiden paikkatietojen yhteiskäyttöisyyden ja saatavuuden kehittämiseksi on MTK:n mielestä kannatettava, mutta haasteellinen. Aivan erityisesti MTK haluaa kiinnittää huomiota lainsäädännön uudistamisen yhteydessä mainittuun tarpeeseen määritellä aikaisempaa täsmällisemmin kansalaisen oman paikkatiedon käytön periaatteet ja oikeus omaan dataan, sekä tätä tarvetta myös käytännössä toteuttaviin ratkaisuihin ja palveluihin.

Erilaisia paikkatietoja tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän erilaisiin tarpeisiin. Selonteossa näitä tarpeita on tarkasteltu ansiokkaasti eri näkökulmista, muun muassa biotalouden kannalta. On perusteltua, että asiaa tarkastellaan myös tällaisina laajempina kokonaisuuksina, koska yksittäiset edistysaskeleet on usein otettu selkeästi pienemmässä mittakaavassa esimerkiksi kullakin yksittäisellä toimialalla juuri sen hetken tarpeiden mukaan.

MTK pitää hyvänä, että selonteon osana on toimenpideohjelma (luku 5), jolla suunnitellaan ja toteutetaan tarvittavia toimia. Hyvätkin tavoitteet jäävät kuitenkin toteutumatta, mikäli toimet eivät ole konkreettisia ja käytäntöihin ei kiinnitetä huomiota. Tähän liittyy muun muassa julkishallinnon organisaatioiden paikkatietoaineistojen yhteensopivuus, saatavuus, saavutettavuus sekä avoimuuden ja salassapidon rajanvetoa koskevat yhtenäiset politiikat ja käytännöt.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2425
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2425
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

MTK huomauttaa, että esimerkiksi biotaloudessa eri paikkatietoaineistojen reaaliaikainen hyödyntäminen suoraan tuottajan jakelupalveluista ei käytännössä toimi siitä syystä, että tietoliikenneyhteydet ovat riittämättömät (aineistojen saavutettavuusongelma). Digitaalista infrastruktuuria tulisikin kehittää nykyistä määrätietoisemmin koko maata palvelevaksi.

Kehittämistoimenpiteiden yhteydessä mainittu kustannushyötysuhteiden arviointi jää selonteossa pääasiassa laadulliseksi. Arvio selonteon toteuttamisen kustannuksista ja mahdollisista lisäresurssitarpeista toisi lisää konkretiaa toteutusta ajatellen. Tässä yhteydessä olisi hyvä ottaa huomioon myös välilliset kustannukset, esim. kuinka paljon tulisi panostaa tietoliikenneverkkojen kehittämiseen, jotta massiivisten paikkatietoaineistojen käyttö on käytännössä mahdollista.

Toimenpiteiden joukossa mainittu ”tarjotaan tarkka paikannus kaikkien käyttöön” on todettu tarvittavan muun muassa autonomisessa liikenteessä sekä paikannus- ja logistiikkapalveluita kehitettäessä. Itseohjautuvien laitteiden toiminta vaatii alle 10 cm:n luotettavaa paikannustarkkuutta.

MTK pitää toimenpidettä hyvänä ja muistuttaa, että myös biotaloudessa, esim. puuntuotannossa ja puunkorjuussa sekä maatalouden täsmäviljelyssä, tarvitaan tarkkaa sijaintitietoa. Täsmäviljelyn kautta on mahdollista parantaa esim. ravinteiden tarjontaa kasvuston tarpeiden mukaisesti. Itseohjautuvien laitteiden käyttöönoton mahdollistaminen luo kustannustehokkuutta ja parantaa kotimaisen tuotannon kilpailukykyä.

MTK huomauttaa, että myös tieverkon ja erityisesti alemman tieverkon heikko kunto on usein nostettu esille autonomista liikennettä mahdollisesti rajoittavana tekijänä. Tarkan paikannuksen tarjoaminen on kannatettava toimi, mutta ei yksinään riitä.

MTK esittää, että maanmittauslaitoksen tarkin reaaliaikainen palvelu, RTK-palvelu (Real Time Kinematic) avataan maksuttomasti hyödynnettäväksi. Tämä paikannuspalvelu mahdollistaisi esimerkiksi maatalouden kustannustehokkuuden kasvun sekä uusien palveluiden syntymisen paikkaustarkkuuden ympärille. Tämä palvelu olisi laajasti käyttöönotettavissa, mutta on tällä hetkellä saatavilla vain tutkimustarkoituksiin. Nyt käytössä oleva DGNSS-palvelu ei pääse vielä riittäviin täsmäviljelyn edellyttämiin tarkkuuksiin.

Yhteisen paikkatiedon ekosysteemin kehittäminen on selonteon keskeisiä toimenpideehdotuksia. Toimella pyritään julkishallinnon paikkatietojen yhteentoimivuuden ja käyttäjälähtöisyyden (helppokäyttöisyyden) parantamiseen sekä tietojen asianmukaiseen suojaamiseen. Ekosysteemi koostuisi tietovarastoista, alustoista ja palveluista, jotka hyödyttävät yrityksiä, viranomaisia, yhteisöjä ja kansalaisia.

MTK katsoo, että toimenpide on kannatettava ja tavoiteltava. MTK haluaa kiinnittää huomiota tietovarastoihin kerättävien tietojen laatuun (oikeellisuus, ajantasaisuus). Paikkatietoa hyödyntävien maa- ja metsätalouden yritysten näkökulmasta tiedon laatu on pääsääntöisesti tiedon suurta määrää tärkeämpää.

Osa tiedonkeruusta tehdään jo nykyään joukkoistetusti, eli eri tahojen ja yksityisten henkilöiden toimesta muun muassa ns. kansalaishavaintojärjestelmin. Mikäli tällä tavalla kerättyä tietoa käytetään julkisoikeudellisten tahojen päätöksenteossa, tulee tieto ehdottomasti validoida. On tärkeää, että tarjolla olevasta paikkatiedosta on asianmukainen laatuseloste.

MTK pitää selonteossa mainittuja yhden luukun digitaalisia julkisia palveluita tavoiteltavina. Osaltaan ne voivat keventää viljelijöiden ja metsänomistajien monien ilmoitusvelvollisuuksien taakkaa sekä julkishallinnon eri tahoille annettavien tietojen paikkatietoaineistosta johtuvaa virheriskiä, kun oikea tieto on viranomaisen käytettävissä oikeaan aikaan ja oikeassa muodossa.

Selonteon mukaan lainsäädäntöä uudistetaan kehityksen varmistamiseksi. Valtioneuvoston periaatepäätös datan hyödyntämisestä liiketoiminnassa (5/2016) asettaa tavoitteeksi edistää datan vastuullista hyödyntämistä liiketoiminnassa yksilöitä parhaiten palvelevalla tavalla siten, että käyttäjällä on mahdollisuus tarjota dataansa luottamilleen palveluntuottajille. Ihmiskeskeisen datan asianmukaisen hallinnan merkitys on kasvussa. Tätä kuvaavat esimerkiksi EU:n tietosuoja-asetuksen myötä tietosuojavaltuutetun toimistolle vajaassa neljässä kuukaudessa jo tehdyt noin 800 tietoturvaloukkausilmoitusta.

MTK katsoo, että kaikille julkishallinnon toimijoille on voitava asettaa vastuut ja velvoitteet tietojen yhteiskäyttöisyyden lisäämiseksi. Samalla pyrkimys tietojen avoimuuden lisäämiseen on tasapainotettava yksityisen elinkeinotoiminnan tietojen suojaamistarpeen ja yksityisyyden suojan kanssa. MTK tukee näkemystä, että kansalaisten oman paikkatietodatan käytön periaatteet ja oikeus omaan dataan on määriteltävä aikaisempaa täsmällisemmin. Tiedon jakamisen edellytys on luottamus siihen, että tietoja käytetään tiedon jakajaa palvelevalla tavalla.

Helsingissä 10.10.2018

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK RY

Anna-Rosa Asikainen
lakimies